

АНГЛИС ТИЛИН ОКУТУУДА ЖОМОКТОР АРКЫЛУУ ОКУУЧУЛАРДЫН
ЭТНОМАДАНИЙ КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН КАЛЫПТАНДЫРУУ

*Кенешова Нурзат - Ош шаары,
№ 17 Ю.Гагарин атындагы мектеп
гимназиясынын англис тили мугалими.*

Аннотация: Бул макалада англи тилди окутуу менен элдик жомокторду пайдаланып, окуучулардын этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандырууга болооруна ынандык. Англис тилин кайсы куракта үйрөтүү натыйжалуу болот деген суроого изилдөөчүлөр туура жоопторду сунушташкан. Демек башталгыч класста элдик жомокторду пайдалануу жана турмушка байланыштыруунун өзгөчө мааниси бар. Конкреттүү мисалдар менен тастыкталды. Мектеп мугалимдерине, педагогикалык багытта билим алып жаткан студенттерге сунушталат.

Негизги сөздөр: Коммуникативдик компетенция, окуучулар, жомок, жазуу иштери, гармония.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ЧЕРЕЗ УСТНОЕ НАРОДНОЕ ТВОРЧЕСТВО

*Кенешова Нурзат - г.Ош, учитель английского
языка школы-гимназии №17 имени Ю.Гагарина.*

Аннотация: В данной статье мы убеждаемся в возможности формирования этнокультурной компетентности учащихся путем использования народных сказок при обучении английскому языку. Исследователи предложили правильные ответы на вопрос, в каком возрасте наиболее эффективно обучать английскому языку. Поэтому особое значение имеет использование народных сказок в начальной школе и их связь с жизнью. Подтверждено конкретными примерами. Рекомендуются школьным учителям и студентам, обучающимся по педагогическому направлению.

Ключевые слова: воспитание, образование, ребенок, роль, социум.

ESTABLISHING STUDENTS' ETHNOCULTURAL COMPETENCE THROUGH FAIRY
TALES IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

*Keneshova Nurzat - Osh, teacher of English language
school-gymnasium No. 17 named after Yu. Gagarina.*

Abstract: In this article, we are convinced that it is possible to form ethnocultural competence of students by using folk tales while teaching English. Researchers have suggested correct answers to the question of what age is the most effective way to teach English. Therefore, the use of fairy tales in elementary school and their connection to life is of particular importance. Confirmed with concrete examples. It is recommended for school teachers and students studying in the pedagogical field.

Key words: upbringing, education, child, role, society.

Азыркы замандын талабына ылайык англис тилине болгон кызыгуу да, ага болгон суроо-талаптар дагы күн санап жогорулап жатканын баарыбыз билгилүү. Дүйнө өлкөлөрүнүн бир канча илимпоздору, ар түрдүү тармактардагы окумуштуулары, тажрыйбалуу педагогдору, илимий-усулдук жана башка практикалык түрдөгү изилдөө иштерин жүргүзүп келишүүдө.

Башталгыч класстарда англис тилин окутуунун маанисине токтоло турган болсок, ар бир өлкөдө ар түрдүү педагогикалык ойлор айтылып келет, негизинен изденүүлөр менен практикалык иштердин жыйынтыктары илимий адабияттарда болсун, окуу-усулдук багытта болсун ар кандай пикирдеги макалалардан тартып, ири окуу китептерине чейин жазылып басмадан жарык көрүп келе жатат.

Башталгыч класстарда англис тилин окутууну жана анын максатына, милдетине жана мазмунуна карап, талдап алсак болот. Максатына карай талдоо жүргүзүүдө **англис тилин кайсы жаш курактан тартып үйрөтүүгө болот?**-деген суроодон баштасак болот. Англис тилин окутууда балдардын жаш өзгөчөлүгүнө карап ар түрдүү ыкмаларды колдонсок болот. Мисалга 3-4 класстын окуучуларына күнүмдүк турмушта колдонулуп келген буюмдардын аттары ошондой эле жомокторду пайдалансак болот.

Бүгүнкү коомдун зарыл муктаждыктарына жооп берүүчү билим берүү процессинин максаттарына жетүү үчүн мугалимдерге жаңы талаптар коюлууда. Ушуга байланыштуу билим берүү стандарттарында жана чет тилин окутуунун усулдарына тиешелүү көптөгөн өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилүүдө. Негизги мааниси балдарга ар тараптан тарбия берүү менен өнүктүрүүнүн компетенттик, чыгармачылык талаптарын шайкеш келтирүүгө багытталган.

Чет тилинин окутуунун максаты – окуучулардын коммуникативдик, баарлашуу жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү болуп саналат.

Коммуникативдик компетенция дегенибиз – чет тилине интегративдүү окутуу, мында окутуунун максаты – тилди алып жүрүүчүлөр (носитель) менен стандарттын чегинде чет элдик карым-катнаш, маданият аралык баарлашууга даяр болуу болуп саналат.

Чет тили мугалимдери окуучуларга англис тилин үйрөтүүдө жомокторго, ырларга жана ошондой эле макалдарды колдонсок болот. Окутуунун мазмунун аныктоодо негизги көңүл окуучулардын **этномаданий билгичтиктерине жана көндүмдөрүнө** коюлуусу керек.

Англис тилин үйрөнүү жеңилби же оорбу? деген суроого жооп берүү үчүн, ал тилди үйрөнүүнүн жана үйрөтүүнүн ыкмаларына көңүл буруу зарыл. Себеби, окутуунун ыкмалары абдан көп, ал эми адамдардын каалоосу ар кандай, ар түрдүүчө эмеспи. Ошондуктан жалпыга абдан ыңгайлуу жолдорун издеш зарыл. Ошондо гана алдыга коюлган максатка иш жүзүнө ашат. Англис тилин үйрөнүүдө сөз байлыктарды сөз жатоодон баштоо керек, башкача айтканда күн сайын же ар бир сабакта жаш өзгөчөлүгүнө карай жаңы сөздөрдү өздөштүрүүгө көңүлү керек.

Англис тилинин грамматикасын үйрөтүүдө жөнөкөйдөн таатаалга карап үйрөтүү зарыл. Анткени, грамматика аркылуу туура сүйлөөгө көнүгүүгө болот. С. Рысбаев: адеп-ыйманга, үлгүү журум-турумга тарбиялоо багытындагы макал-ылакаптар; элдик нарк-насилге, намыстуу болууга үндөгөн макал-ылакаптар белгилеген., демек, кыргыз макал-ылакаптарынын башкы максаты – инсандын сапаттарын ар тараптуу калыптандыруу экендиги көрүнөт. [4.64]

Англис тилин үйрөтүүдө ырларды, табышмактарды, жаңылмачтарды, макал-лакаптарды ошондой эле жомокторду пайдалануу абдан пайдалуу жана кызыктуу болот. Бул англис тилин үйрөтүүгө кызыктыруунун негизги куралы болуп саналат.

Англис тилинде жазуу иштери да (доскада, дептерде, компьютерде) англис тилин үйрөнүүдө эң маанилүү этап катары эсептелет жана ал өздөштүрүлгөн сөздөрдү жана сөз айкаштарын эске сактоого жардам берет. Англис тилинде баарлашуу (сүйлөшүү) аркылуу үйрөнүү абдан пайдалуу жана ыңгайлуу экендигин практикада билип жүрөбүз. Күн сайын сабакта диалогдук кепти пайдалануу менен сүйлөшүүнүн негизин түзүп алуу керек. Мында достордун, үй-бүлө мүчөлөрүнүн жардамы да зор мааниге ээ экендиги талашсыз.

Англис тилин үйрөнүүгө да, үйрөтүүгө да абдан жеңил, ыңгайлуу ыкмаларды тандап алуу абзел. Мында азыркы учурдагы заманбап интерактивдүү усулдарды пайдалануу бүгүнкү окутуу жана тарбиялоо жараянындагы (процессиндеги) эң бир натыйжалуу иш-аракет катары бааланып келет жана практикада анын жемиши күн сайын даана көрүнүп турат. Англис тилин үйрөнүүгө эң биринчиден каалоо керек. Мында англис тилин үйрөнүүгө кызыктыруу жолун ким эң жакшы өздөштүргөн болсо, башкача айтканда, чыгармачылык, изденүүчүлүк жана көрсөтмөлүүлүк менен иш алып барган болсо, эң жакшы натыйжаларга жетүүгө болот. А.С.Макаренко “Балдарды коллективде, коллектив аркылуу жана коллектив үчүн тарбиялоо керек” - деген.

Бул идея жомоктун негизги мазмунун берип турат. Кыргыз фольклоруна слыштырсак “Ырыс алды ынтынмак” деген макалдын мазмунун берет.

Англис тилин үйрөнүү бүгүнкү күндө бир жагынан татаал көрүнгөнү менен, экинчи жагынан жеңил, ыңгайлуу жана натыйжалуу жолдору абдан көп. Ошондой эле биз бир канча жолдорун карасак болот.

Мисалы: **“Каз ойлоп тапкан достук ыры”** Бул жомоктун негизги мазмуну жаныбарлардын ынтымактыгы болуп саналат. Жаныбарлар ынтымактуулук менен каз үйрөткөн ырды ырдап калышат. Бул ырдын негизги мазмуну мындай маанини билдирет:

Ар түрдүүбүз ,ар кылбыз,
Канаттуубуз , түктүүбүз-
Баарыбыз тең көрктүүбүз!
Ар ким ырдайт өз ырын,
Короонун сактап ырысын!

Friendship song of the goose

The animals on the farm were cheerfully busy. Everyone had babies in their nests and barns. There were almost the same cries heard everywhere: "DRINK and FOOD!"

Their parents were joined together by common concern. They treated each other kindly.

"What sweets kids!" admired the sheep when she saw with skipping goats.

"What soft coats your lambs have ,-exclaimed the Goat".

"Look at my kittens!" purred the Cat, licking her kittens one by one.

"And my puppies are also sweet!" the Dog barked proudly.

The cow was feeding the calf.

She said, "MOO! How lovely he is!"

There was peace and friendship on the farm.

As soon as strangers appeared here ,the Goose starts cacling .The Dog ran out and fought back everyone who prevented them from living in peace and raising their babies.

So the babies grew up on this happy farm.

Now it was difficult to keep them in their homes.

When they met each other ,they started playing tag. Everything was going well.

But trouble started as soon as they learned to talk!

The puppy starts yelping loudly:

"I will teach you dogs languages!" he barked.

"NO!,everyone should learn cats language"-mewed the kittens.

The calf wailed : "MOO! MOO!"

There were so many different noises on the farm !The clucking of fifteen chicks was the loudest. There was commotion on the farm.

What a mess! The kid was butting the lamb .

Chicks were trying ti peck at the puppy.

And the puppy was chasing the kittens .

The calf was wailing:MOO,MOO!

When Goose saw the young ones fighting because of the different noises ,she honked loudly: "H-O-N-K! H O N K!"

The young animals stopped instantly and looked at the Goose.

Goose called the goslings:

"Ga-Ga-Ga",She ordered the goslings to honk.

All the animals watched and listened.

Then the kittens were allowed to mew:

-mew, mew,mew!

Everyone listened.

Then the Goose nodded to the puppy:

Bow-wow!bow-wow !

Then the lamb also sang:

M-a-a-a! M-a-a-a!

The kid too went:-B-l-e-a-t! B-l-e-a-t!!

The chorus was ended by the calf:

-Moo-Moo-Moo,

My mother will give some milk to you!

All the animals looked at the Goose.

She taught the young ones a song:

Why ,if we are different,
 Curly,furry and feathery,
 We are all beautiful!
 We sing our songs ,
 We share our food,

And in friendship live on the farm!
 All the animals joined in the singing.

The young ones had not noticed that their
 Parents were watching the concert .

Everyone stamped their feet on the ground and danced.

A kind cow gave milk to all the young ones.

The parents thanked the wise Goose while the young ones enjoyed feasting on the milk.

The animals on the farm became cheerfully busy again.

Жомоктун тарбиялык мааниси бир короодо жашаган жаныбарлар , алардын балдары жөнүндө сөз болуп жатат.Кыйыр мааниси бир көчөдө жашаган балдардын жошоо турмушу чагылдырылууда. Ынтымактуу жашап бир үй –бүлөдөгүлөр жашоонун гармониясына келгендиги баяндалат.

Колдонулган адабияттар:

1. Бек Жылдыз, Рахим Карим Бишкек 2011
2. “Англис тили” окуу китеби 4-класс
3. А.С.Макаренко “О воспитании” 2004-2005
4. Рысбаев С., Кыргыздын улуттук баалуулуктары жана нарктуу түшүнүктөрү.Б:2021.-112б